

Trvale udržitelná rajská zahrada?

Kromě nestorů bychom si v tomto ročníku BIO povídali v nové rubrice Jak se máte, alternativci? s lidmi, kteří opustili hlavní proud naší civilizace a usilují o život trvale udržitelný. Nebude to možná snadné, neboť ne každý z nich má chuť podělit se o své zkušenosti. Vždyť sdělovací prostředky patří neodmyslitelně právě k tomu, co opustili a s čím nechtějí žít, a tak není divu, když odmítnou, aby se o nich psalo. Rudolf Židek, žijící se ženou Kristýnou a synem Andrejem ve Vraclavi, však svolil, a tak jsem sedl na vlak a vydal jsem se do východních Čech, abych se podíval, kudy se ubírají boční proudy naší civilizace.

Ruda Židek, se kterým jsem se už před lety seznámil v Janoušově na jednom biodynamickém semináři, mě překvapil, když se mi ozval telefonem. *Ty máš telefon?* zeptal jsem udiveně a zahlodal ve mně červíček pochybností, jestli Ruda bude ten pravý alternativce. Ještě větším překvapením pro mě bylo, když mi nabídl, že mě od vlaku odveze autem...

A skutečně, před nádražím v Zámrsku na mě čekal jeho terénní vůz značky wartburg v kombi značení. Ujeli jsme pár kilometrů a dorazili do Vraclavi, obce s dávnou a pohnutou historií. Vesnice má několik dominant. Už zdálky vítá návštěvníka kostel Nanebevzetí panny Marie, připomínající svou polohou na výšině spíše tvrz, a také novodobá pevnost bývalého JZD s jeho stájem, seníky a vodojemem. Na okraji obce je další výšina, dnes zarostlá mohutnými stromy, kde údajně kdysi stávalo přemyslovské sídlo a kde byli roku 1108 vyraženi Vršovci.

Pod touto výšinou je rokle, na jejímž dně vyvěrala léčivá voda; u pramene byla postavena kaplička a později barokní kostel svatého Mikuláše, nezvykle ponořený mezi skály, a také koupelová lázně. Kroniky ho-

voří o vraclavské zdravotní vodě, která pomáhala zejména při revmatických bolestech. Ve dvacátém století však začal vzhlas místa postupně upadat, ve vodě nebylo rozborů zjištěno nic, co by mohlo léčit, naopak se tam našlo nad normu dusičnanů a dnes už se jako léčivá nevyužívá. „**Undiny pramene v základech kostela jako by čekaly na zárazek,**“ dodává Rudolf.

A dále v rokli, pod svatým Mikulášem, už je stavení Rudy Židka, organická farma Strýmka. Organická a ne ekologická proto, aby se podtrhlo chápání farmy jako organismu, jinak je Strýmka v kontrole ekologického zemědělství. A v čem spočívá ona organičnost? „**Máme vlastní vodu, vlastní dřevo a zčásti i vlastní jídlo,**“ říká Ruda, k tomu mají i vlastní stavební kámen. Opuku si mohou podle potřeby naloupat ze skalní stěny hned za domem. „**Není to žádné hrdinství, snažíme se prostě o udržitelný způsob života. Kolik je člověk schopný opatřit si sám - na co stačí, jak je zručný, kolik má štěstí - a kolik věcí je třeba obstarat zvenčí.**“

V domě, který Ruda za těch sedm let od chvíle, kdy toto místo našel, slušně opravil, je zachovaná starobylá pec, nově udělaná koupelna a ústřední topení na dřevo. Záchod je suchý, neosvětlený, venkovní. Topení a koupelna se budovaly loni, hlavně kvůli očekávanému přírůstku do rodiny. „**Teď, když je rodina, tak se zvažuje, do jaké míry to je všechno únosné, do jaké míry může člověk vystačit s nějakou produkcí.**“ *Ajak se to zvažování jeví?* „**No, když nás tady za rok najdeš,**“ odpovídá mi Ruda, „**tak jsme to nějak zvládli...**“

ING. RUDOLF ŽIDEK

Tohle místo jsem objevil před sedmi roky. A skutečně, jako kdyby se za těch sedm roků naplnila jedna perioda a teď se začínalo zase od začátku. Těch sedm roků byla vlastně doba hledání, co je možné a co není. Teď už máme nějaký směr, ale už to není tak, že by člověk chtěl něco zkoušet. Prvořadé je, že mně stojí za to, aby to místo bylo hezké, aby bylo pestré a aby jako takové sloužilo.“

Rudolf Židek, ročník 1965, vystudoval střední lesnickou školu v Trutnově a poté VŠZ v Praze na Suchdole, obor meliorace. „**Po škole se cestovalo. V Británii, ve Francii, v Řecku, v Polsku a všude jsem pracoval. Nedokážu si představit, že bych jel někým jako turista. Ve Francii jsem se setkal s několika biofarmáři, jeden z nich byl biodynamický, byl to docela sympáťák, takový starý pán, a to mě oslovilo.**“ Kristýna má gymnázium a v současné době studuje v Hradci Králové byliny. S Rudou se poznali na Strýmce. Jednou se přišla na farmu podívat a už tam zůstala.

Ruda má blízko především k ovocným stromům, i když pěstuje ekologicky i zeleninu a byliny. Předloni na ploše půl hektaru, loni už nebylo tolik času a sil, takže už jen na 30 arech. Na podzim si nechá půdu zorat a jinak všechno dělá ručně. „**Před lety jsem si koupil rotavátor, s kterým jsem měl jenom trápení, protože byl starý, na nový jsem neměl. Tak jsem ho věnoval dalšímu nešťastníkovi a řekl**

Na zeď stodoly namaloval jeden z účastníků vzdělávacích pobytů Dona Quijota - že by narážka na snahu Rudolfa o trvale udržitelný život?

jsem: Když ho spravíš, tak si ho půjčím. Přišli jsme na to, že nejlepší je dělat všechno ručně.“ Vedle zeleniny pěstuje měsíček a sbírá například řebříček, který tu roste planě ve velkém množství.

Rudovou vášní je ale ovoce: seje, sází, reže, roubuje a kácí. Kromě klasických jablek, hrušní, třešní apod. má i mišpule, kdouloně, moruše, broskvoně, meruňky, kaštiny nebo dřín. Marně zatím shání nějaké zušlechtěné mandloně. Ruda hodně sází na ořešáky. „**Zakládám sad a chtěl bych, abych ten sad měl několik pater. A to nejvyšší patro by měly být ořechy. Tady jsme na opuce a tu mají ořechy rády. Museli jsme ale do kame- ne vykopat hluboké díry, a protože ornice je dost mělká, tak jsme místo vždycky vylepšili dobrou zeminou s kompostem. Do toho se vsadil ořešák ve sponu 15 metrů, což je dostačující, a udělal se hektarový sad. A teď můžeme hledat druhy, které by se vzájemně doplňovaly ve spodním patru, a dělat takovou velkou zahradu.**“

Produkce ovoce by měla být do budoucna jedním z hlavních zdrojů obživy. Počítá se s úrodou okolo pěti, šesti tun jablek, s ořechy tak z 50 stromů, s několika metrů třešní ze 30 stromů. Ve školce se budou

Trvale udržitelná rajská zahrada?

➔ Pokračování ze str. 2

množit okrasné dřeviny. „Ale nechtěl bych,“ podotkl Ruda, „aby ta výdělečná, ekonomická činnost zruinovala toto místo. To se týká pěstování zeleniny, používání techniky nebo třeba skleníků.“

Na Strýmce je cílem maximální pestrost. Členitý terén k tomu dává všechny předpoklady. Na hranicích pozemků i na terénních zlomech zakládá Rudolf Židek živé ploty, obnovuje roztroušenou výsadbu ovocných dřevin a vysazuje selské sady. Na farmě napočítal 55 druhů dřevin včetně ovocných stromů. Farma ovšem nemá sloužit jen produkci ovoce a zeleniny, ale být také místem vzdělávání.

A to bylo po telefonu a vlastním voze třetí překvapení, které mi Rudolf uchystal: je vybaven počítačem s připojením na internet a zapojen do mezinárodního vzdělávacího programu Leonardo. Na Strýmku jezdí studenti a mladí lidé ve věku 16-26 let z Anglie, Irsku, Francie, kteří mají vztah k životnímu prostředí a trvale udržitelnému zemědělství. Jejich pobyt zde trvá vždy měsíc a jeho součástí je i výuka probíhající v prostorách vraclovské základní školy. Zde také Angličané pomáhali zakládat školní biozahrádku. Jindy se jde do lesa a sleduje se, jaké dřeviny zde rostou, jaké by tu růst měly apod. Místním lidem dlouho vrtalo hlavou, jak

to, že k Židkům jezdí až z Británie. Vy musíte být nějaká sekta, říkali pak Rudovi.

V současnosti Rudolf zvažuje, jestli se do tohoto programu zapojí i v budoucnosti. Přece jenom to žádá velké nasazení a nezbývá čas na jiné věci. Ale vzdělávání ho láká pořád. „Naším přáním je, abychom tady časem - a to bych rád zkusil - pořádali kurzy, abychom udělali určitou nabídku, která by asi hodně směřovala k perma-kultuře. To je věc, která mě docela oslovuje, ale je to něco, co musí vyplynout, co se nedá násilím někam tlačit.“

S místními lidmi Židkovi vycházejí dobře, i když zpočátku se na Ruda dívali jako na exota. „Občas přijde někdo i nakoupit, brambory a tak,“ říká Ruda. „Zvykají si také, že cena nebude nižší, než kdyby to koupili někde na krámu.“ Ruda zajde občas i do místní hospody. „Chodím na šachy, chodím na malé pivo...“ U vás v hospodě se hraje šachy? „No, já hraju vždycky se starostou. Snažím se s obcí komunikovat. Už jsme dávali i nějaké produkty do tomboly. Trošku udržujeme kontakt s městem ve Vysokém Mýtě, pro ně se také něco dělalo, když tu byli ti študáci z Anglie, takže to není tak, že bych to uzavíral jenom tady na farmu.“

Na Strýmce se už byla podívat také Jarmila Chladová z nedaleké Litomyšle i s ma-

Kristýna, Rudolf a Andrej Židkovi

teřským centrem, se kterým spolupracuje.

Rudolf Židek přišel na Vraclav v roce 1994. Původní majitel stavení, kde je dnes farma Strýmka, zemřel v roce 1983, ale byl to starý člověk, který se posledních deset, patnáct let pozemkům nevěnoval. Chalupa byla v dezolátním stavu a Ruda říká, že to byla ruina. Po sedmi letech práce se podařilo uvést stavení, staré asi 200 roků, opět do kulturního stavu, pracuje se na zvelebování přilehlých pozemků.

Vraclav je zvláštní místo. Na jedné straně pusté návrší, kdysi hradisko Přemyslovců, jako svědek dávné historie Čech. Na druhé straně dožívající kolos JZD jako svědek historie sice nedávné, ale zřejmě už stejně nenávratně ztracené. A dole v roklí, pod kostelem, farma Strýmka, kde se jedna rodina snaží pečovat o místo k žití.

A prožitek tohoto místa umožní i dalším. „Čím víc lidí bude ve městě - a ten trend je - tím větší bude touha se vracet. A těch míst už zase tolik nebude,“ přemítá Rudolf Židek. A pak ještě dodává: „Čeká to tu na duchovní obnovu.“ Možná, že vedle svědků zašlých časů je farma Strýmka zábleskem časů příštích, alternativou, která má šanci na přežití.“

Ráno Ruda startuje wartburga a veze Kristýnu i s Andrejem do Vysokého Mýta na kojenecké plavání. Když se vrátí, projdeme si okolí statku, a pak mě veze na nádraží do Zámrsku. „A hlavně se nezapomeň zmínit o Kristýně,“ loučí se se mnou. „Vždyť je to moje polovička, bez ní by to všechno vůbec nebylo možné.“ Nasedá do svého vozu a mizí směrem na Vraclav. Čeká ho ještě spousta práce.

RADOMIL HRADIL

CAMPBILL NA INTERNETU

Camphill České Kopisty má vlastní internetovou stránku, která by měla být uvedena do provozu právě v době vydání tohoto čísla BIO. Adresa: www.camphill.cz. Občanské sdružení Camphill České Kopisty také výhledově uvažuje o obsazení jednoho místa na civilní službu. Uchazeč by měl pocházet z lito-měřického regionu (ev. středních Čech), mít znalost práce s PC (ideální je vlastní počítač), neměl by se však zároveň bát ani manuální práce. Kdo má zájem, ať se ozve na adrese svazu PRO-BIO, heslo na obálku: camphill.

Dále pátráme po lidech, kteří sami nějakou dobu pracovali

a žili v zahraničních camphillech. Rádi bychom znali jejich zkušenosti. Prosím, ozvěte se nám.

Radomil Hradil, správce obč. sdružení CČK

Oběžník Marko Pogačnika

Kdo má zájem o nový oběžník Marko Pogačnika, může si o něj napsat na adresu Radomil Hradil, Tovačovská 473, 768 11 Chropyně. Nezapomeňte přiložit ofrankovanou obálku (prosím 9 Kč, je těch listů víc). K dispozici je také záznam pražské přednášky Marko Pogačnika z loňského července, v níž popisuje některá silově významná místa Prahy.

Rudolf Židek se svým terénním vozem...